

مجموعه مقالات واقعۀ کوه مرشاد مشهد

به سعی و اهتمام
غلامحسین نوعی
غلامرضا آذری خاکستر

پاییز ۱۳۹۵

سرشناسه: نوعی، غلامحسین، ۱۳۵۷-
 عنوان و پدیدآوران: مجموعه مقالات قیام گوهرشاد/ به سعی و اهتمام غلامحسین نوعی،
 غلامرضا خاکستری آذر، زیر نظر انجمن ایرانی تاریخ شعبه خراسان رضوی
 مشخصات نشر: مشهد: بین‌النهرین، ۱۳۹۵.
 مشخصات ظاهری: ۲۶۱ ص.
 شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۹۰۷۵۰-۶-۵
 وضعیت فهرست‌نویسی: فیپا
 یادداشت: واژه‌نامه
 یادداشت: کتابنامه
 یادداشت: نمایه‌نامه
 موضوع: قیام مسجد گوهرشاد- ۱۳۱۴-- مقاله‌ها و خطابه‌ها
 موضوع: ایران-- تاریخ-- پهلوی، ۱۳۰۴-۱۳۲۰-- جنبش‌ها و قیام‌ها
 شناسه افزوده: آذری خاکستر، غلامرضا
 شناسه افزوده: انجمن ایرانی تاریخ. شعبه خراسان رضوی
 رده‌بندی کنگره: DSR ۱۴۹۹ / ۸ / ن۹۵ م ۳ ۱۰۹۴
 رده‌بندی دیوید: ۹۵۵/۰۸۲۲۰۴۵
 شماره کتابشناسی ملی: ۴۰۷۶۵

نام اثر: مجموعه مقالات واقعه گوهرشاد مشهد
 گردآورنده: غلامحسین نوعی، غلامرضا آذری خاکستر
 زیر نظر: انجمن ایرانی تاریخ شعبه خراسان رضوی
 ویراستار: نرگس صالح‌نژاد
 صفحه‌آرا: زهرا صالح‌نژاد
 طراح جلد: سعید کربلایی
 تیراژ: ۱۰۰۰ نسخه
 قیمت: ۲۰۰۰۰ تومان
 ناشر: بین‌النهرین
 سال نشر: پاییز ۱۳۹۵
 چاپ: مؤسسه چاپ و انتشارات دانشگاه فردوسی مشهد

فهرست

پیشگفتار.....	۷
جایگاه، قیام گوهرشاد در تعامل هویت محلی، منطقه‌ای یا ملی.....	۹
شیوه‌های مختلف مقاومت مردم ایران در برابر دستور حکومتی کشف حجاب در دوره پهلوی اول.....	۱۲
قیام مسجد گوهرشاد: اسنادی نویافته.....	۳۸
به صحنه آوردن لباس بدین سیاست‌های مربوط به پوشش و ملت سازی رضاشاه.....	۵۴
بررسی رویدادهای مسجد گوهرشاد با تکیه بر نقش اسدی.....	۸۱
پیامدهای قیام گوهرشاد برای حوزه علمیه مشهد.....	۱۰۲
واکاوی نقش نواب احتشام رضوی در واقعه حجاب گوهرشاد.....	۱۱۹
بررسی حضور فریمانی‌ها در واقعه گوهرشاد و پیامدهای آن.....	۱۴۸
نقش خشونت در راهبردهای علمای مشهد و عوامل حکمرانی در واقعه مسجد گوهرشاد.....	۱۶۲
اقدامات رضاشاه و بسترهای شکل‌گیری نارضایتی‌های عمومی در جامعه گوهرشاد.....	۱۹۰
شخصیت‌های تأثیرگذار در قیام مسجد گوهرشاد با تکیه بر عکس‌های مرکز اسناد آستان قدس رضوی.....	۲۰۷
قیام مسجد گوهرشاد تقابل با فرهنگ برهنگی.....	۲۳۴
بررسی اوضاع فرهنگی ایران عصر پهلوی اول در گفتگو با دکتر هادی وکیلی.....	۲۴۹

پیشگفتار

وقایع تاریخی به عنوان بخشی از شناسنامه فرهنگی یک شهر یا کشور به شمار می روند. بسیاری از مناطق جغرافیایی به واسطه وقوع حوادث تاریخی مهم در آن شناخته می شوند یا به آن دلیل شهرت رسیده اند.

مشهد نیز به واسطه حضور حضرت رضا (ع) در آن چه به عنوان هشتمین پیشوای شیعیان و چه به عنوان ولایت مهدی از بزرگترین امپراتوری های تاریخ اسلام اهمیت فوق العاده ای در تاریخ ایران و اسلام یافته است. مشهد حتی نام خود را وامدار این حضور تأثیرگذار است، آنجا که تاریخ و سنانا... به واسطه شهادت امام رضا (ع) عنوان مشهدالرضا به خود می گیرد و برای همیشه تحت الشعاع این نام مقدس باقی می ماند. این حضور حتی پس از شهادت آن امام هم نام نیز همچنان مصدر و بستر تحولات متعدد تاریخی، اجتماعی و سیاسی در این شهر نیز بوده و خواهد بود. وجود بارگاه ملکوتی عالم آل محمد (ص) زمینه مناسب تری را برای توسعه همه جانبه مشهد فراهم ساخت و این شهر خواستگاه عالمان و مجاهدان شد که هر یک به نوبه خود نقش بسزایی در تاریخ این شهر و کشور در جنبه های گوناگون ایفا کردند.

مسجد گوهر شاد نیز به عنوان یکی از بناهای متعلق به حرم علاوه بر اهمیت هنری و تاریخی ویژه خود در تاریخ معاصر شهر مشهد نیز از اهمیت بسزایی برخوردار است. برجسته ترین حوادث و شاید مهمترین آنها در تاریخ معاصر مشهد ارتباط مستقیمی با این مسجد تاریخی دارد و آن واقعه عظیم و خونین مسجد گوهر شاد در سال ۱۳۱۴ است؛ واقعه ای که در پی دستور رضاخان برای تغییر لباس و ممانعت مردم مشهد از اجرای این دستور به وقوع پیوست. این حادثه که با خشونت مضاعف دژخیمان پهلوی اول رقم خورد به نوعی زمینه ساز ایجاد یک هسته مقاومت در مشهد

برای مبارزه با رژیم پهلوی تا پیروزی انقلاب اسلامی شد. واقعه گوه‌رشاد چنان حادثه عظیمی بود که امام خمینی (ره) آن را از بزرگترین ضربه‌های رضاخان به اسلام می‌دانست و صاحب‌نظران و اندیشمندان در این باب سخن بسیار گفته و نوشته‌اند. در این مجموعه که به همت فصلنامه تاریخ‌پژوهی دانشگاه فردوسی مشهد و انجمن ایرانی تاریخ شعبه خراسان رضوی تهیه شده، به‌طور مفصل به حادثه مسجد گوه‌رشاد و مسائل مربوط به آن پرداخته شده است. امید است در آگاهی بخشیدن به علاقمندان این بحث مؤثر واقع شود.

غلامحسین نوعی

دانشجوی دکتری تاریخ دانشگاه آزاد اسلامی بجنورد

پاییز ۱۳۹۵